

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ)

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΜΗΝΑ Δ. ΜΥΡΤΙΔΟΥ
1951

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΞΙΟΣ

E.Y.D. της Κ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
2006

‘Ο μεταστάς Νάξιος τὴν γέννησιν, μαθητής τοῦ ἀει. Κόντου, ἀριστοῦχος τῆς ἡμετέρας Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ὑπηρέτησεν ἐπὶ μακρὸν τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν, κατ’ ἀρχὰς ὡς καθηγητής, ἀπὸ τοῦ 1917 ὡς γυμνασιάρχης καὶ ἀπὸ τοῦ 1923 ὡς γεν. ἐπιθεωρητής. ‘Ως γεν. ἐπιθ. ἐν Μακεδονίᾳ ἔκλεισε, δι’ ἐθνικοὺς λόγους, τὸ ρουμανικὸν γυμνάσιον Γρεβενῶν, πρᾶγμα δι’ ὃ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν ἐζήτησε τὴν παῦσιν του! Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1934 – 1936 ὑπηρέτησεν ἐν Κύπρῳ ὡς διευθυντής Ἐκπαιδεύσεως καὶ εἰργάσθη ἐθνικώτατα διά τε τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἔνωσιν τῆς Μεγαλονήσου. Ἀπὸ τοῦ 1937 διηγήθηνεν ἐν “Ἀθήναις μετὰ θαυμαστῆς δραστηριότητος τὸ Λεόντειον Λύκειον καὶ παραλλήλως μετεῖχε τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐπιστημονικῶν φιλολογικῶν σωματείων εἰς τὰ ὅποια προσέφερε μετὰ προθυμίας τὰς ὑπηρεσίας του.

‘Ο ἀείμν. Κατσουρὸς εἶχε καταγίνει μὲ τὴν ἴστορίαν καὶ λαογραφίαν τῶν Κυκλαδῶν, ἥλπιζε δὲ ὅτι ἀποχωρῶν τῆς ὑπηρεσίας θὰ εἶχε τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον διὰ νὰ τὴν συνθέσῃ καὶ δημοσιεύσῃ. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὃ ἔξαφνικός του θάνατος ἐστέρησεν ἥμᾶς καὶ αὐτῆς του τῆς ὑπηρεσίας. Ἐνθυμούμενοι τὴν λογιότητα, τὴν προσήνειαν καὶ τὴν ἐργατικότητα τοῦ ἀνδρὸς ἐκφράζομεν τὴν λύπην τῶν συναδέλφων του ἐν τῷ Δ. Σ. τῆς Ἐταιρείας καὶ τῶν ἑταίρων ἥμῶν εὐχόμενοι τὴν αἰώνιαν ἀνάπταυσιν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀγαθοῦ.

N. B. T.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΟΥΛΗΣ 1892 – 1951

Τὴν 1ην Νοεμβρίου 1951 ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας καὶ τὴν ἑπομένην ἔκηδεύθη εἰς Ἰωάννινα ὁ γυμνασιάρχης Χρῖστος Ἰω. Σούλης.

‘Ο αἰφνίδιος θάνατός του, εἰς ἥλικίαν 59 μόλις ἐτῶν, ἐστέρησε τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ἐπιστήμην ἐνὸς ἀκαταπονήτου καὶ ἀφωσιωμένου ἐργάτου. ‘Ως ἐκπαιδευτικοῦ ἡ μνήμη του καὶ τὸ ὄνομά του θὰ παραμείνουν συνδεδεμένα μὲ τὴν γεραράν «Ζωσιμαίαν Σχολὴν» τῶν Ἰωαννίνων, τὴν δύσιαν διηγήθηνεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν περίπου καὶ κατώθισε νὰ τὴν ἀναδείξῃ εἰς τὴν παλαιάν της αἴγλην. ‘Ως ἐπιστήμων συνέδεσε τὸ ὄνομά του μὲ τὴν Ἡπειρον, εἰς τὴν ἴστορικὴν καὶ λαογραφικὴν διερεύνησιν τῆς δύσιας ἀφωσιώθη ὅσον οὐδεὶς ἄλλος.

Γεννηθεὶς εἰς τὸ χωρίον Χουλιαράδες τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων καὶ

ἀποφοιτήσας τῆς Ἀριζαρείου Σχολῆς, ἐνεγράφη τὸ 1911 εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅπου ηὔτεύχησε νὰ ἔχῃ καθηγητάς, μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὸν Σπ. Λάμπρον, τὸν Νικ. Πολίτην καὶ τὸν Γ. Χατζιδάκιν. Τὸ ἐπόμενον ἔτος διακόπτει τὰς σπουδάς του καὶ κατατάσσεται ἐθελοντής, συμμετασχών τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς Χίον, εἰς τὴν Ἡπειρὸν καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Τὸ 1918 ἀρχίζει τὸ ἐκπαιδευτικόν του στάδιον ως σχολάρχης εἰς τὰ Πράμαντα τοῦ Ν. Ἀρτης καί, ἐπιδίδεται εἰς τὴν συγκέντρωσιν λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ ὑλικοῦ. Τὸ 1921 ἔρχεται ως καθηγητὴς εἰς Ἰωάννινα, ὅπου ἐργάζεται συστηματικώτερον καὶ ἀρχίζει τὰ πρῶτα δημοσιεύματά του. Πρωτοστατεῖ πάντοτε εἰς τὴν πνευματικὴν κίνησιν τῆς ἐπαρχίας του καὶ μοχθεῖ διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς παιδείας. Τὸ 1928 ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ 10ον Διεθνὲς Συνέδριον ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν εἰς Βουκουρέστιον.

Τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά», τὰ δποῖα ἀπὸ τοῦ 1926 ἀρχίζει νὰ ἔκδιδῃ ὁ νῦν Μακ. Ἀθηνῶν καὶ τότε Μητροπ. Ἰωαννίνων κ. Σπυρίδων Βλάχος, εὑρίσκουν τὸν Χρῖστον Σούλην ὕδριμον ἥδη ἐρευνητήν· ἀρχίζει ἀκαταπόνητος νὰ γεμίζῃ τοὺς τόμους των μὲ γλωσσικὸν καὶ λαογραφικὸν ὑλικὸν τῆς Ἡπείρου, ἰστορικὰς μελέτας, βιβλιοχρισίας κτλ. «Ὑπῆρξεν, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, ἡ ψυχὴ τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» καθ' ὅλην τὴν δεκαεξαετίαν τῆς ἐκδόσεώς των. Παραλλήλως εἰς τὰς ἐκδοθείσας τότε ἐγκυροπαιδείας (Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυροπ., Ἐγκυρ. Λεξ. Ἐλευθερούδαχη, Θρησκ. καὶ Χριστ. Ἐγκυροπ.) κατεχώρισεν ὑπὲρ τὰ πεντακόσια ἀριθμός περὶ πόλεων, ἐπαρχιῶν, προσώπων καὶ πραγμάτων τῆς Ἡπείρου καὶ τοῦ ἰστορικοῦ παρελθόντος της.

Τὸ 1932 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς «Ζωσιμαίας Σχολῆς», ὅπου οἱ μόχθοι του ἐπιβραβεύονται μετὰ πενταετίαν, ὅτε αὕτη ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Κράτους Πρότυπον Γυμνάσιον. Συμβάλλει εἰς τὴν ἵδρυσιν καὶ ὀργάνωσιν τῆς «Ζωσιμαίας Βιβλιοθήκης», ἀγωνίζεται, ως ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων, διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ ἰστορικῶν μνημείων τῆς Ἡπείρου, διενεργεῖ ἀξιολόγους ἀνασκαφὰς καὶ ἐπιτυγχάνει τῆς ἵδρυσιν Δημοτικοῦ Μουσείου εἰς Ἰωάννινα.

«Ἡ δημιουργικὴ του δραστηριότης ἔξετείνετο εἰς εὐρὺν κοινωνικὸν ἔργον καὶ πατριωτικὴν δρᾶσιν. Ὁ παλαιὸς ἐθελοντὴς τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων τοῦ 1912 – 1913 ἀντεπεξῆλθε συχνὰ μὲ τὰ ἐθνικά του δημοσιεύματα κατὰ πάσης ἐχθρικῆς ἐπιβουλῆς καὶ ἀντέκρουσε τὰ ἀνθελληνικὰ κηρύγματα τῆς ξένης προπαγάνδας (βλ. χαρακτηριστικῶς «Ἡπειρ. Χρονικὰ Σ'» [1931] σσ. 167 – 169). «Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν

πνευματικήν επιστράτευσιν τοῦ 1940 – 1941 καὶ τὸ 1942, παρὰ τοὺς προφανεῖς κινδύνους, συνέταξε καὶ ὑπέβαλεν ἀρμόδιως ἐμπεριστατωμένον ὑπόμνημα περὶ τῆς ἐθνολογικῆς συστάσεως τῆς Ἡπείρου, καταδεῖξας τὸ ἀσήμαντον τῶν λεγομένων ἔνων μειονοτήτων καὶ ἐπιτυχῶν νὰ ἀποτρέψῃ τότε τοὺς κατακτητὰς ἀπὸ τὴν ἄμεσον προσάρτησιν τῆς Ἡπείρου εἰς τὴν Ἀλβανίαν (τὸ ὑπόμνημα ἔκεινο ἐδημοσιεύθη τὸ 1946 γαλλιστὶ εἰς Παρισίους, ἐπικειμένης τότε τῆς συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου τῆς Εἰρήνης). Ἐπὶ Κατοχῆς συνελήφθη τοὶς καὶ ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῶν κατακτητῶν, τὸ 1946 δέ, ἀνανεωθείσης παλαιᾶς ὑποτροφίας του, μετέβη εἰς Παρισίους καὶ ἔκειθεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ Ἀμερικὴν μέχρι τοῦ 1948.

“Υπῆρξεν ἑταῖρος τῆς «Ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας», τῆς «Ἐλλην. Λαογραφικῆς Ἐταιρείας», τῆς «Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» τῆς «Association pour l'encouragement des Études Grecques», τῆς «Association Guillaume Budé» κ.π.ᾶ.

Τὰ δημοσιεύματα τοῦ Χρ. Σούλη εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας ὑπερβαίνουν τὰς ἑβδομήκοντα μελέτας καὶ ἀρθρα γλωσσικοῦ, λαογραφικοῦ, ιστορικοῦ, φιλολογικοῦ καὶ ἐκπαιδευτικοῦ περιεχομένου εἰς τὰ δποῖα πρέπει νὰ προστεθοῦν ὑπερπεντακόσια ἀρθρα εἰς ἑγκυλ. λεξικά. Ἡ κατωτέρω ἀναγραφὴ δίδει μόνον τὰ σπουδαιότερα.

- Σεράκον καὶ ὅχι Συρράκον, περιοδ. Κρυστάλλης, ἔτ. Β' (1925), ἀρ. 20, 21.
- Ἡπειρωτικὰ αἰνῆματα, περ. Ἡπειρ. Χρον. Α' (1926) σσ. 158 – 189, 313 – 329.
- Τὰ τραγούδια τοῦ Λαζάρου, Ἡπ. Χρον. Β' (1927) σσ. 182 – 200.
- Τὰ «μπουκουραίκα» τῶν Τζουμέρκων, ἦτοι περὶ τῆς συνθηματικῆς γλώσσης τῶν ραφτάδων τῶν Σχωρετοάνων τῶν Τζουμέρκων, Ἡπ. Χρον. Γ' (1928) σσ. 310 – 320.
- Ἔκδοσις χειρογράφου Γεωγραφίας τοῦ Ἀθ. Ψαλίδα, ἐφημ. Ἡπειρος (Ιωαννίνων), Μαΐου 1929.
- Τὰ «ρόμικα» τῆς Ἡπείρου, ἦτοι περὶ τῆς συνθηματικῆς γλώσσης τῶν γύφτων τῆς Ἡπείρου, Ἡπ. Χρον. Δ' (1929) σσ. 146 – 156.
- Σύντομος ιστορία τῶν Ιωαννίνων, περ. Hellas – Jahrbuch 1930, σσ. 141 – 143.
- Περὶ τῆς παιδείας ἐν Ἡπείρῳ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι σήμερον, εἰς Πανελλ. Λεύκωμα ‘Εκατονταετηρίδος, τόμ. Ε' (1930) σσ. 102 – 107.
- Τὰ «κουνδαρίτικα» τῶν Χουλιαροχωρίων τῆς Ἡπείρου, ἦτοι περὶ

- τῆς συνθηματικῆς γλώσσης τῶν κτιστῶν τῶν Χουλιαροχωρίων τῆς Ἡπείρου, Ἡπ. Χρον. Ε' (1930) σσ. 161 – 168.
- Ἡ Ἐκδεσις τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Τύπου, ἡμερολ. Δωδώνη (Ἄλεξανδρείας) Α' (1931) σσ. 273 – 284.
- Βηλαρᾶς, Βιλαρᾶς, Βιλλαρᾶς, περ. Ἑλλοπία (Ἰωαννίνων) Α' (1931) σσ. 280 – 281.
- Ἡ ἐτυμολογία τῆς Ἀρτης, ἔφημ. Ἡπειρωτ. Βῆμα (Ἀθηνῶν), 3 Φεβρ. 1931.
- Τὰ «μπουκουραίμα» καὶ ἡ «Revista Macedoromâna» [ἀπάντησις εἰς τὸν καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου V. Paracostea], Ἡπ. Χρον. Σ' (1931) σσ. 167 – 169.
- Τοπωνυμικὸν τῶν Χουλιαράδων, Ἡπ. Χρ. Ζ' (1932) σσ. 216 – 245.
- Σημειώσεις εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παιδείας τῆς Ἀρτης καὶ τῶν Τζουμέρκων, περιοδ. Τζουμερκιώτικα καὶ Ἀρτινὰ Νέα, Α' (1932), τεῦχ. 2.
- Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Καλαριών, Ἡπ. Χρον. Ζ' (1932) σσ. 149 – 156.
- Ἔπιστολὴ Ἀθ. Ψαλίδα πρὸς Ἰω. Καποδίστριαν, ἔφημ. Κήρυξ (Ἰωαννίνων) 25 Μαρτ. 1933.
- Τουρκικὰ ἐπιγραφαὶ Ἰωαννίνων, Ἡπ. Χρ. Η' (1933) σσ. 84 – 98.
- Περὶ τῶν Πασάδων τῶν Ἰωαννίνων ἀπὸ 1430 μέχρι 1913, ἔφημ. Ἡπειρος 27 Μαΐου 1934.
- Ἔπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις ἡπειρωτικαί, Ἡπ. Χρον. Θ' (1934) σσ. 81 – 126.
- Ἄλεξανδρος Πάλλης, περιοδ. Νεοελλ. Γράμματα Α' (1935), ἀρ. φ. 30.
- Χρῆστος Χρηστοβασίλης, Ἡπ. Χρον. ΙΒ' (1937) σσ. 287 – 293.
- Δημήτριος Σάρρος, Ἡπ. Χρον. ΙΓ' (1938) σσ. 191 – 196.
- Δημήτριος Μ. Σάρρος, περιοδ. Ἡπειρωτ. Γράμματα (Ἰωαννίνων) Α' (1944) σσ. 22 – 27.
- Ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ Βηλαρᾶ, αὐτόθι, σσ. 50 – 53.
- Τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο τοῦ Χρηστοβασίλη, αὐτ. σσ. 109 – 117.
- Ταξίδι τούρκου περιηγητοῦ στὴν Ἡπειρο [=τοῦ Ἐβλιῶ Τσελεπῆ] αὐτ. σσ. 162 – 166, 197 – 200, 246 – 252.
- Λορέντιος Μαβίλης, αὐτ. σσ. 325 – 328.
- C. Sterghiopoulos et Chr. Soulis, *La Question de l'Épire du Nord*, poéface de Maurice Lacroix, Paris 1946, 8º [προτάσσεται ἡ μελέτη τοῦ K. Στεργιοπούλου, L'Épire et ses frontières septentrionales (σσ. 7 – 47) καὶ ἀκολουθεῖ τὸ μνημονευθὲν ἀνω-

τέρω "Υπόμνημα τοῦ Χρ. Σούλη, La population de l'Épire (σσ. 49 – 61)].

Εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἰστορικοῦ Λεξικοῦ ἀπόκειται ἐν χειρογράφῳ Ὁ πειρωτικὸν γλωσσάριον κατατεθὲν ὑπὸ τοῦ ἴδιου καὶ εἰς τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον, ἥδη ἀπὸ τοῦ 1915, λαογρ. συλλογὴ Ὁ Λάζαρος, ἦτοι τὰ ἐν Χουλιαράδαις ἀδόμενα ἄσματα κατὰ τὴν ἔορτὴν τοῦ Λαζάρου.

Κατέλιπεν ἀγένδοτον ὅγκωδες ἰστορικὸν καὶ λαογραφικὸν ὑλικόν, συλλογὰς δημοτικῶν τραγουδιῶν, τοπωνυμικὰ Βορέου καὶ νοτίου Ὁ πείρου, ὥπειρωτικὰ παρατσούκλια, συλλογὰς ἐπιγραφῶν καὶ ἐνθυμήσεων, ἰστορικὰ ἔγγραφα, χειρόγραφα καὶ ἀρχεῖα, ἀφθονώτατα δὲ στοιχεῖα περὶ παλαιῶν Ὁ πειρωτῶν λογίων, διὰ τὴν ἰστορίαν τῶν Ὁ Ιωαννίνων καὶ διὰ τὴν ἰστορίαν τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, τὰς ὅποιας ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐπεξειργάζετο.

Λ. Ι. ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΦΙΛΟΧΩΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ: ΕΠΙΚΑΣΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑΣ

E.Y.D της Κ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006